

Interjú Dr. Kovács Árpáddal

Pulay Gyula Zoltán¹

Doktori fokozatot közgazdasági tárgykörben szerzett, de alapvégzettségét tekintve mérnök, és ilyen háttérrel választották meg a Magyar Közgazdasági Társaság elnökének. Milyen előnyökkel jár a mérnöki végzettség a gazdasági kérdések megválaszolásakor?

Pályámat beosztott autópálya tervező mérnökként kezdtem az UVATERV-ben, majd az útügyi beruházások minisztériumi felügyeletéhez kötődött munkám. Talán nem szerénytelenség, ha megemlítem: utóbbihoz kapcsolódóan a finanszírozási, szervezési kérdések világában műszaki egyetemi doktori fokozatot is szereztem. Ekkor tanultam meg, hogy a mérnöki gondolkodás lényege a biztonságra törekvés. Bármit is hozunk létre, a legnagyobb kockázatok a megvalósítás szakaszában jelentkeznek, beleértve a források biztosítását és elköltését is. Messze nem elég meghatározni, milyen legyen a kész mű, hanem azt is gondosan, a feltételeket számba véve kell megtervezni, miként jutunk el céljainkhoz. Úgy gondolom, hogy ennek a tíz évnek a tapasztalatai, a kockázatokra és a megvalósítási lehetőségekre figyelmemet irányító, segítő reflexek éltek és élnek bennem pályamódosításom után is, amikor pénzügyi-államháztartási kérdésekhez, az itt folyó „közgazdasági építkezéshez” kötődik a munkám. Hálás vagyok az indíttatást adó évekéért.

12 évig volt az Állami Számvevőszék elnöke, amely időszak alatt különböző koalíciós kormányok váltották egymást. Az ÁSZ több igen kritikus jelentést is készített. Ennek ellenére Elnök úr és az ÁSZ közmegebecsülésnek örvendett. Az ÁSZ éves beszámolóit az Országgyűlés többnyire egyhangú igen szavazattal fogadta el. Miként tudott a kemény kritikák ellenére viszonylag harmonikus kapcsolatot kialakítani minden kormánnyal és parlamenti párttal?

Csapatmunkás vagyok. Méltatlan lenne, ha az ÁSZ munkájának távolságtartó, feltétlen szakmaiságra törekvő akkori eredményeiben magamnak tulajdonítanék bármi részt. A rendszerváltozás után Hagelmayer István alapító elnök mellett dolgozhattam, tanulhattam tőle emberséget. Azt, hogy az ellenőrzöttet tisztelni és segíteni kell. Nem a hibák megtorlásában látni az ellenőrzés eredményét, hanem abban, hogy azokból kevesebb legyen, hogy abból tanuljon nemcsak az ellenőrzött, hanem a „hasonló cipőben” járó gazdasági szervezetek is. El kell fogadnom azonban azt a kritikát, hogy minden bizonnyal túlzottan megértő és kompromisszumkész vagyok.

¹ A Pénzügyi Szemle Szerkesztőbizottságának tagja

A tények pontos megállapítása, a kockázatok jelzése, s az erre támaszkodó, segítséget nyújtó javaslatok jelentik számomra a határozottságot, és ezt fontosabbnak tartom, mint a kiexponáló, jelzőket használó kommentálásukat. Szerencsés voltam és vagyok, mert eddig az országgyűlési patkóban és a kormányzati bársonyszékekben ülök, ha néha politikai „szemüvegük”, vagy inkább „üléspontjuk” által vezéreltetve hiányolták is a „keménységet”, végül támogatták ezt az inkább kevesebbet, de azt gondosan megalapozottan állító, feltétlen segítő szándékot kifejező hozzáállást.

Nemcsak az ÁSZ elnöke volt, hanem három éven keresztül a Legfőbb Ellenőrzési Intézmények Nemzetközi Szervezetének (INTOSAI) az elnöke is. Mivel érdemelte ki Magyarországot, a magyar Állami Számvevőszék és személyesen Ön ezt a megtiszteltetést?

Az ország, nemkülönben a magyar Állami Számvevőszék nemzetközi elismertsége érdemelte ki, hogy e szervezet vezetőjeként az INTOSAI elnöke lehettem 2004–2007 között. A jelölés 2001-ben, Szöulban történt erőteljes amerikai, brit, német és francia támogatással. A hozzávezető út érzékeltetéseként megemlítem, hogy már 1992-ben az INTOSAI legnagyobb szakmai elismerését, a Kanduts-díjat kapta meg a szervezet. Az uniós csatlakozás folyamatában a közösségi vívmányok (acquis communautaire) vizsgálatai közül először az ellenőrzést minősítőt zárták le. Angol, holland szakértők dolgoztak az ÁSZ-nál. Az uniós ún. elő-akkreditációs folyamatban nem egy nemzetközi könyvvizsgáló világcég volt az ellenőr, hanem megbíztak az intézményben. A Budapesten működő amerikai FBI akadémia pénzügyi kontrolljára kapott megbízást a szervezet, az országnak juttatott német segélyek felhasználásáról pedig a Bundestag illetékes bizottsága előtt számolhattam be. A munkatársak közül többen nemzetközi szervezetekhez, az ENSZ, a NATO Board of Auditorhoz hosszabb-rövidebb időre kerülhettek ki, illetve az USA-ban, Kanadában, Németországban, az Egyesült Királyságban tanulhattak. Magam – az INTOSAI elnökséget megelőzően – évekig voltam tagja egy amerikai szakmai szervezet, az ICGFM igazgatóságának, és rendszeres résztvevője az USA különböző konferenciáinak. A kollégák az INTOSAI különböző ellenőrzés-módszertani bizottságaiban dolgoztak. Hosszú és nem teljes a sor. Magyarország és benne szakmai szervezatként az ÁSZ, a demokratikus átalakulás és a szakmaiság éllovasa volt, ez adta a rendkívüli megtiszteltetés alapját.

Mi a jelentősége a számvevőszéki munkában a nemzetközi kapcsolatoknak?

E kapcsolatrendszer egyrészt a nemzetközi szakmai szerepvállalás tanulási lehetőségét, a világban elfogadott legjobb módszerek átvételét, nemzetközi megmérettetés esélyét adta a munkatársak számára, ami a kiváló, minőségi szakmai munkában kamatozott. Másrészt lehetővé tette az ún. cross-border kooperációt, az EU társfinanszírozta ún. közös projektek, mint a lerombolt Esztergom-Párkány híd újjáépítése vizsgálatát, vagy azonos témák feldolgozását jelentő szlovák, svájci, német, szlovén és más párhuzamos ellenőrzéseket, amelyek erősítették az ország pénzügyei iránti bizalmat szélesebb összefüggésekben is.

Az ÁSZ is véleményezi a költségvetési törvényjavaslatot, illetve ellenőrzi a költségvetés zárszámadását. Így Elnök úrnak az ÁSZ elnökeként is rátekin-
tése volt a költségvetési folyamatokra. Mennyiben különbözik ettől mostani,
a Költségvetési Tanács (KT) elnökeként végzett munkája?

Az ÁSZ az alkotmányos kötelezettségeiből adódóan a költségvetési tervezés megalapozottságát, illetve a költségvetés végrehajtását, a benne foglaltak betartását vizsgálta és vizsgálja, illetve 2011-től a Stabilitási törvény elfogadását követően megalapozó elemzéseivel segíti a Költségvetési Tanács munkáját. A Tanács elnökének munkája ezeknek a tapasztalatoknak, illetve a Tanács hatáskörében végzett más elemzéseknek a szintetizálásához, a makrogazdasági tendenciáknak, az államháztartás stabilitását érintő folyamatoknak, pénzügyi egyensúlyi kérdéseknek a megítéléséhez kapcsolódik. Erre a többféle nézőpontú, síkú munkára támaszkodva, kiegészítve a megannyi nemzetközi- és honi elemzés, információ segítségével, a KT Titkársága szakértőivel együttesen, csapatmunkában készülnek el azok a döntéshozó tervezetek, amelyek aztán a Tanácsnak a testületi határozataivá, a költségvetési tervezés és végrehajtás folyamatainak egészéről alkotott, független véleményévé formálódnak. Mindennek felelős összefogása, a Tanács működtetése és képviselése a mindenkori elnök feladata. Így ma az enyém is. Kivételes szakmai kihívásként élem meg, hogy hozzájárulási lehetőséget és felelősséget kaptam ebben az egész ország pénzügyeit érintő, közjót szolgáló munkában.

A KT létrehozása szorosan összefüggött a szabályalapú költségvetéskészítés bevezetésével. Miben látja a szabályalapú költségvetés előnyeit? Hozott-e ez eredményeket Magyarországon? Nem túl merev-e a szabályalapúság gyorsan változó körülmények között?

A szabályalapú költségvetés elveit ma már a világ közel hatvan országában, az Unióban pedig gyakorlatilag mindenütt alkalmazzák. Itt többről és másról van szó, mint a költségvetésre, államháztartásra vonatkozó törvények betartása. Ugyanis ezek megkövetelése mellett a „szabályalapú költségvetés” olyan rendszerként funkcionál, amely a pénzügyi stabilitás érdekében költségvetéspolitikai (például kiadási és/vagy adósság- és hiánylimiteket), valamint az ehhez vezető utat kijelölő eljárási és technikai (például egyeztetési kötelezettségek, hozzájárulási felhatalmazások) szabályokat alkalmaz. Mindezek betartásának felügyelőjeként pedig egy új felügyelő fiskális intézményt hoz létre a végrehajtó, s kivételesen, mint nálunk, a törvényhozó hatalomtól is függetlenül. A pandémiás, majd a háborús időszak tapasztalatai rávilágítottak, hogy a pénzügyi nehézségek, a túlköltekezés, az eladósodás, majd a stabilitás megingása nem csak pénzügyi-gazdálkodási, közgazdasági eredetű hibákból következhet be. Így vált indokolttá, s halad az Európai Unióban a szabályrendszer rugalmasságának olyan növelése, amely megőrzi szabályalapú keretrendszer alapfunkcióit, de lehetőséget ad a pályára visszatérést szolgáló korrekációs mechanizmusok nemzeti feltételeknek jobban megfelelő, a betartásukat segítő garanciális intézményeknek, jelesül a KT-knak nagyobb szerepet szánó alakítására.

A KT minden alkalommal konszenzussal hozta meg a döntését. Mi ennek a titka?

Nincs itt semmiféle titok. A Tanács tagjai, valamint a testület háttérében dolgozó szakértők korábban és ma is a biztos tényekből, jól megalapozott előrejelzésekből indulnak ki, nincs prekoncepciójuk és szolgálatnak fogják fel munkájukat. Ilyen együttműködésben könnyű egyetértésre jutni.

Az ÁSZ 2007-ben terjesztette be az Országgyűlésnek és hozta nyilvánosságra a „Közpénzügyi szabályozás téziseit”. Milyen pozitív változásokat indított ez el a magyar költségvetési szabályozásban és gazdálkodásban?

A Számvevőszék által megfogalmazott tézisek még nem gondolkodtak egy gyökeresen új szabályrendszerben. Az államháztartási tervezés és a végrehajtás mind markánsabb hibáira, a kialakult valóságtól elszakadó, nap mint nap újabb és újabb, végrehajthatatlan intézkedési programokban gondolkodó, az államcsőd felé tántorgó államháztartási gazdálkodás fenntarthatatlanságára hívták fel a figyelmet. A gondok oldását szolgáló szabályozási megoldásokra pedig javaslatokat tettek. A téziseket végül az Országgyűlés illetékes szakszervezete megtárgyalta. Megköszönte a munkát. Más nem történt. Ugyanakkor a téziseknek a számos kiváló szakember bevonásával történő elkészítése önmagában is hozzájárult ahhoz, hogy az ÁSZ és az MNB közös kezdeményezése nyomán, Kopits György meghatározó gondolatsorát követve egy gyökeresen más szabályrendszer tartsa kordában 2009-től a költségvetési gyakorlatot, magában foglalva egy, a költségvetési pénzügyek makro- szintű felügyeletét ellátó új testületet is. A szabályalapú költségvetés alapelvei 2011-ben az Alaptörvényben is megerősítettek, majd 2011 végén életbe lépett a ma is élő szabályozás a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló törvényben.

Ha a Költségvetési Tanács elnökeként ma vállalkozna közpénzügyi szabályozási tézisek megfogalmazására, akkor mit emelne ki elsősorban, hol látja legszükségesebbnek az előrelépést?

A mai magyar fiskális szabályrendszer az Unió normarendszerét követi, így a több mint másfél évtizeddel korábbi megközelítés aligha lenne indokolt. Az élet, a napi gondok azonban mindig új és új megoldásokat követelnek. Ilyennek tartom az MNB-nek a forint védelme nyomán szükségessé váló, költségvetési forrásokból is szükséges veszteségtérítésének megoldását, vagy az uniós támogatások költségvetési forrásokként való és nem külön alapként történő szerepeltetése kérdését.

Elnök úr volt az, aki a Pénzügyi Szemle kiadói jogait az ÁSZ nevében átvette a Pénzügyminisztériumtól, és országosan, majd nemzetközileg is elismert szakfolyóirattá fejlesztette. Miért tartja fontosnak, hogy legyen egy olyan színvonalas szaklap, amely elsősorban a közpénzügyekkel foglalkozik? Milyen perspektívát lát a Pénzügyi Szemle előtt?

Tény, hogy a kezdeményező annak idején a Pénzügyminisztérium volt. Ők javasolták, hogy vegye át az ÁSZ a szakfolyóiratot. Akkor már évek óta kiváló szakmai háttérrel, erős egyetemi kapcsolatokkal működött az ÁSZ költségvetési kérdésekkel foglalkozó intézete. Az ÁSZ ellenőrzést végző munkatársai és vezetői közül többen tudományos fokozatot szereztek, egyetemi oktatást is folytattak. Kézenfekvő volt, hogy a lap a szervezethez kerüljön. Sajnáltam, amikor államháztartási, ellenőrzés metodikai kérdésekkel foglalkozó, s az ÁSZ munkáját segítő, téma-tanulmányokat készítő intézetet, az ÁSZKUT-ot 2011-ben felszámolták, így a tudományos háttér a gondos szerkesztő munka mögül eltűnt. Ma is fontosnak tartom azonban, hogy a költségvetés, az államháztartás pénzügyeinek világa, kiemelten az ellenőrzés rendelkezzen tudományos szakmai fórummal, hasonlóan a monetáris vagy a statisztikai, sőt akár a közigazgatás-szakmai területekhez. Úgy vélem ez a küldetésfelfogás önmagában is perspektívát ad, s bízhatunk, hogy a Corvinus Egyetem a kiadói tevékenység vállalásán túl ehhez is megadja a tudományos-szakmai háttérrel. ■